

CONSIDERAȚII PRIVIND PREGĂTIREA PROFESIONALĂ A CLASEI MUNCITOARE IN DECENIUL AL IV-LEA AL SEC. AL XX-LEA

de **PETRE DACHE**,
directorul Muzeului de Istorie
a Municipiului București

Clasa muncitoare din țara noastră are o istorie bogată, o istorie implicată în dezvoltarea generală economică, socială, politică și culturală a societății noastre, o istorie scrisă firesc în clocotul activității industriale, al muncii productive, ca și pe baricadele luptelor politice pentru libertate și dreptate socială, împotriva exploatării, pentru triumful idealului socialist.

Privind retrospectiv constatăm că proletariatul și-a onorat tradițiile revoluționare, democratice și s-a situat în fruntea maselor populare, a forțelor progresiste, patriotice, de care sînt nemijlocit legate transformările petrecute în societatea românească. Dezvoltarea și intrarea fermă în arena vieții politice a proletariatului este apreciată de tovarășul Nicolae Ceaușescu drept unul din procesele sociale cele mai importante, proletariatul devenind „tot mai mult purtătorul idealurilor celor mai revoluționare ale maselor populare, exponentul aspirațiilor vitale ale întregului popor muncitor spre dezvoltarea patriei pe calea progresului, spre făurirea unității naționale, cucerirea independenței de stat, spre o viață liberă și demnă”¹.

Dintre problemele specifice clasei muncitoare, a rolului pe care îl joacă în producția materială, ne vom opri în continuare asupra problemei pregătirii profesionale, a formării muncitorilor cu înaltă calificare.

În deceniul IV al secolului nostru — îndeosebi după 1933 — se constată o preocupare sporită atît din partea statului, cît și a patronilor pentru pregătirea forței de muncă specializată necesară industriei.

Patronii întreprinderilor erau conștienți de rolul lucrătorilor în producție. Lor li se încredințau materiile prime, aparatura și instalațiile, calitatea și cantitatea producției depinzînd, în primul rînd, de muncitori, de priceperea și îndemnarea acestora.

De aceea pe măsura perfecționării utilajelor și a tehnologiilor sporește și preocuparea patronilor pentru selectarea și pregătirea lucrătorilor.

Este adevărat că această pregătire presupunea investiții pe care capitaliștii nu acceptau cu ușurință să le suporte. Acest adevăr este deosebit

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, voi. 8, Edit. Politică, București, 1973, p. 257.

de tranșant redat de „Buletinul Uzinelor Malaxa“, care afirmă că „fiecare lucrător pregătit este o investiție de capital, care se amortizează greu“².

Pentru unii patroni era mai comod să importe mina de lucru specializată decât să formeze specialiști proprii din cetățenii țării.

Faptul că statul nu a luat măsurile ce se impuneau pentru dezvoltarea învățământului profesional, menit a asigura forța de muncă tehnică, că nu a rezolvat decât foarte târziu ucenicia și n-a vegheat în mod sistematic, an de an, ca fiecare întreprindere să-și îndeplinească obligațiile conform legii, a contribuit la menținerea unei situații necorespunzătoare în legătură cu formarea specialiștilor autohtoni.

Aceasta explică, în mare parte, de ce nu s-au realizat prevederile legii de încurajare a industriei naționale³.

Necesitățile dezvoltării industriei determină frecvente luări de poziție, exprimarea punctelor de vedere care considerau problema calificării, a tehnicienilor specialiști din industrie, recrutarea lor din cetățenii țării ca „una din condițiile esențiale pentru dezvoltarea normală a industriei naționale... pentru că numai astfel vom putea îndruma tineretul nostru spre o muncă utilă și practică, pe câmpul vast al industriei naționale, emancipându-se totodată de greul tribut economic, moral și intelectual, pe care-l prezintă pentru țară, introducerea de tehnicieni din străinătate“⁴.

Între Ministerul Muncii — organul imputernicit să aprobe folosirea specialiștilor străini — și întreprinderi întâlnim o vastă corespondență. Astfel, într-o adresă din 23 februarie 1934 a Ministerului Muncii către Sindicatul fabricilor de oțel se arată că pe lângă „împlinirea unor goluri momentane, provenite din lipsa specialiștilor indigeni, la acordarea autorizațiilor Ministerul a avut în vedere, în același timp, scopul manifestat de întreprinderi prin cererile ce le adresau ca, prin ajutorul specialiștilor străini, să poată forma elemente naționale.

După un timp destul de îndelungat constatăm cu regret că majoritatea întreprinderilor nu au dat atenția trebuitoare acestei importante chestiuni și sîntem încă nevoiți a întrebuița elemente străine“⁵.

Slaba preocupare pentru pregătirea muncitorilor calificați este recunoscută și de I. Răducanu, fost ministru al Ministerului Muncii, Sănătății și Ocrotirii Sociale: „Noi nu ne-am ocupat decât să avem o producție cît mai mare și în industrie, dar nu ne-am preocupat de problema muncitorească din industrie decât imitînd ici și colo, foarte plătind, legislațiunile muncitorești din străinătate și mulțumindu-ne cu acte formale, pe care nu ținem nici să le aplicăm“⁶.

Ne vom referi în continuare la unele măsuri luate de stat pentru creșterea numărului muncitorilor calificați, al maiștrilor și tehnicienilor în perioada abordată.

² „Buletinul Uzinelor Malaxa“, nr. 1 din 1931, p. 34.

³ Virgil Madgearu, *Românizarea vieții economice și utilizarea tineretului în statul național țărănesc*, București, 1937, p. 13.

⁴ Arh. St. Buc., fondul U.G.I.R., 1934, dosar 27, f. 22.

⁵ Ibidem.

⁶ I. Răducanu, *Ministerul Muncii. Importanța sa în organizarea de stat a poporului român*, în *Un deceniu de politică socială românească*, București, 1930, p. 175.

Pregătirea profesională a muncitorilor, ridicarea nivelului lor cultural fiind un postulat important al raționalizării, a determinat statul, instituțiile social-culturale ale acestuia, precum și pe unii capitaliști să ia anumite măsuri pentru organizarea învățământului muncitoresc pentru lucrători și ucenici⁷.

Învățământul profesional și pentru ucenici, care mai ales după 1930, în condițiile unei lupte hotărâte a P.C.R., a celorlalte forțe progresiste, a câștigat noi poziții s-a dovedit a fi un factor indispensabil al unei bune pregătiri profesionale. În 1935—1936 el dispunea de următoarele școli muncitorești: școli profesionale cu 1 361 elevi și două licee industriale cu 463 elevi promovați⁸, precum și 5 școli de ucenici, organizate de Ministerul Muncii⁹. În afara școlilor amintite, în anul școlar 1934—1935 funcționau în București „cursuri profesionale pentru ucenici” frecventate de 3 458 tineri¹⁰.

Necesitatea formării elementelor muncitorești cerute de dezvoltarea generală social-economică, și în primul rând a forței de muncă specializată în industrie, a fost exprimată și cu prilejul discutării în Parlament, în iulie 1934, a Legii pentru utilizarea personalului românesc în industrie¹¹. „Școala noastră — spunea cu acel prilej marele om de știință Dragomir Hurmuzescu — trebuie să aibe prima îndatorire pentru formarea elementelor necesare industriei”¹².

Lipsa de preocupare pentru pregătirea muncitorilor calificați, precum și consecințele acesteia sînt redată de un alt senator, care a luat cuvîntul cu ocazia dezbaterii proiectului de lege amintit: „Din nenorocire în această direcție (a calificării muncitorilor — n.n.), nu s-a făcut nimic, sau aproape nimic. Din această cauză noi am fost siliți — și pentru cîteva industrii mari încă și astăzi — să aducem lucrători specializați străini, pentru că pe fiecare zi industria se dezvoltă, se transformă, se perfecționează”¹³. Tot pe linia necesității pregătirii de cadre medii-tehnice care să poată face față cerințelor proceselor de producție, bazate pe utilaje și tehnologii avansate, se înscrie și adoptarea Legii pentru pregătirea profesională și exercitarea meseriilor din 30 aprilie 1936.

Expunerea de motive la proiectul acestei legi preciza că ea răspunde „unei trebuințe de întărire a structurii sociale a țării, prin organizarea și dezvoltarea meseriilor printr-o mai bună utilizare și prin perfecționarea mîinii de lucru la nivelul împrejurărilor tot mai grele din zilele noastre”¹⁴. Se constată, de asemenea, că „în mod normal, logic, legislația muncitorească trebuie să înceapă cu îndrumarea națională și pregătirea profesională a acelor care intră în cîmpul muncii”¹⁵. Scopul esențial al legii este

⁷ *Învățământul muncitoresc 1920—1935*, Tiparul școlii de perfecționare în arte grafice, București, 1935.

⁸ „Anuarul statistic al Municipiului București/1931—1936”, p. 436.

⁹ Arh. Ministerului Sănătății, 1934, dosar 179, p. 41.

¹⁰ *Învățământul muncitoresc 1920—1935*, București, 1935, p. 87—91.

¹¹ Aprobata prin Decretul regal nr. 2132 din 16 iulie 1934 și publicată în „Monitorul oficial”, partea I, din 16 iulie 1934.

¹² „Monitorul oficial”, partea a III-a, nr. 6 din 25 iulie 1934, p. 131.

¹³ Ibidem, p. 143.

¹⁴ Ibidem, nr. 39, din 22 iulie 1936, p. 1484.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Ibidem, p. 1532.

exprimat fără nici un dubiu : „să satisfacă necesitatea de a ne lipsi de mină de lucru străină în toate specialitățile industriale“¹⁶. În discuțiile purtate în Senat pe marginea proiectului de lege s-a scos în evidență și faptul că : „în multe privințe, aduce o serie de dispozițiuni timide, și chiar incomplete, soluții care nu vor putea să aducă o rezolvare a problemelor așa cum trebuie“¹⁷.

Legea din aprilie 1936¹⁸, conform articolului 1, se aplică persoanelor care sînt ocupate în mod profesional în industrie (ateliere, fabrici, șantiere, munca la domiciliu etc.) în calitate de ucenici, lucrători, meșteri, meseriași, patroni, iar în domeniul comerțului numai ucenicilor¹⁹. Dintre prevederile legii, pe care le reținea pentru problema ce ne preocupă, un interes aparte prezintă cursurile profesionale de ucenici, organizate „în vederea completării pregătirii profesionale și educației ucenicilor din industrie și comerț“²⁰.

Această formă de pregătire a muncitorilor — cursurile profesionale de ucenici — a fost creată din inițiativa particulară la începutul sec. al XX-lea, cursurile căpătînd un caracter oficial odată cu înființarea Ministerului Muncii în 1920. Spre deosebire de reglementările anterioare, noua lege aduce completări și precizări. Ele constau în obligativitatea tuturor ucenicilor mai mari de 18 ani de a urma cursurile respective spre a-și completa cunoștințele generale și profesionale de care au nevoie în exercitarea meseriei. Se precizează astfel, pentru prima dată la noi, legiferarea cursurilor pentru ucenici, care erau pînă la promulgarea legii lăsate la voia întâmplării, a posibilităților momentului și în funcție de fondurile dirijate de Ministerul Muncii. Din această cauză ele nu s-au dezvoltat pe măsura necesităților.

Legea a creat un cadru propice, care a favorizat înmulțirea posibilităților de educație și instrucție a ucenicilor. Dar prevederile legii nu s-au aplicat în totalitate. Astfel, deși patronii aveau obligația de a oferi condiții de învățatură ucenicilor, ei foloseau tot felul de mijloace spre a-i sustrage de la învățatură. În dosarele Inspectoratului muncii, în presă și în alte materiale documentare întîlnim numeroase exemple de patroni care nu trimeteau ucenicii la școală. „Ucenicii de la Voina — se afirmă într-un document al P.C.R. —, în afara faptului că pentru munca în acord primeau la sfîrșitul săptămîinii 20—25 lei, erau torturați, iar din cauza întrebuintării la diferite servicii de curățenie în fabrică nu-și pot învăța lecțiile la școală, de aceea rămîn repetenți“²¹.

O dificultate o reprezintă și faptul că puțini ucenici puteau beneficia de cămine, cu toate că după 1933 se constată preocuparea Ministerului Muncii, a Camerelor de muncă pentru înființarea de cămine. În 1934 se găseau 5 astfel de cămine administrate de instituțiile amintite.

¹⁷ „Monitorul oficial“, partea a 111-a, nr. 6 din 25 iulie 1934, p. 575.

¹⁸ Votată de Adunarea Deputaților în ședința din 31 martie 1936, de Senat în ședința din 1 aprilie 1936, legea a fost promulgată prin Decretul regal nr. 990 și publicată în „Monitorul oficial“, nr. 99 din 30 aprilie 1936.

¹⁹ C. Hamangiu, *Codul general al României*, voi. XXIV, 1936, partea I, București, 1937, p. 663 ; vezi și Mihail Ionescu Miazin, *Pregătirea profesională și exercitarea meseriilor*, București, 1928.

²⁰ C. Hamangiu, op. cit., p. 672.

²¹ Arh. Ministerului Sănătății, Inspectoratul muncii, 1934, dosar 393.

Abordînd greutățile întîmpinate de tineri în asigurarea instruirii profesionale, într-un manifest al reprezentanților tineretului din diferite organizații din București se spune: „Viața noastră, a tineretului, devine din ce în ce mai grea, mai de nesuportat. Posibilitățile de a învăța o meserie, ca să ne cîștigăm existența în mod cinstit, se îngîrădesc mereu. În școli nu mai putem pătrunde din cauza taxelor ridicate, a anilor mulți de studiu, a examenelor multe, a lipsei de cămine și biblioteci”²².

Așa cum am afirmat deja, dezvoltarea forțelor de producție, creșterea gradului de înzestrare tehnică, introducerea în fabricație a unor produse care se bazau pe tehnologii înaintate și o forță de muncă specializată au determinat o creștere a muncitorilor calificați, a ponderii acestora în totalul salariaților sau în raport cu muncitorii necalificați.

În concluzie se poate afirma că deși măsurile preconizate nu au fost aplicate integral, totuși succesele în formarea forței de muncă specializată sînt evidente. Ele au influențat progresele industriei, au avut consecințe deosebite, de natură social-politică. Remarcăm în acest context aportul muncitorilor la lupta pentru drepturi și libertăți, pentru o viață mai bună.

CONSIDERATIONS CONCERNANT LA PREPARATION PROFESSIONNELLE DE LA CLASSE OUVRIÈRE PENDANT LA IVe DÉCENNIE DU XXe SIÈCLE

R é s u m é

Après une courte introduction où on souligne le rôle du prolétariat dans la vie économique et socio-politique du pays, on présente l'étape de la préparation de la force de travail spécialisée dans l'industrie au debut de l'année 1934.

Par la suite on indique les mesures prises par l'état en vue d'assurer les conditions de préparation professionnelle, der perfectionnement de la qualification. On met en évidence, spécialement, la Loi pour la préparation professionnelle et l'exercise des métiers du 30 avril 1936.

À la fin on présente les importants succes obtenus dans la formation de la force de travail spécialisé dans la période analysée, ce qui a eu des conséquences favorables tant sur les progrès enregistrés dans le développement de l'industrie et aussi sur les mutations d'ordre social et politique.

²² Arh. C.C. al P.C.R., londul 105, dosar 90/1936.